

Stockholm den 17 oktober 2011

Till
Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund (SLFF) och Läromedelsförfattarna i Sverige AB (LISAB) avger härmed gemensamt yttrande över slutbetänkandet av upphovsrättsutredningen ”En ny upphovsrättslag” SOU 2011:32

Remissinstanserna SLFF, tillsammans med sitt dotterbolag LISAB, företräder och bevakar läromedelsförfattarnas rättigheter i avtalssammanhang inom upphovsrätten. Vi är huvudorganisation för Sveriges läromedelsförfattare och företräder ett flertal rättsinnehavare i enlighet med den lagstadgade avtalslicensordningen. Vi är stiftarorganisation till ALIS, Administration av Litterära rättigheter I Sverige. Vi är medlemsorganisation i Bonus Presskopia, Copyswede och KLYS. Vi innehar även medlemskap i Nordiskt Författar- och Översättarråd samt i European Writers' Council.

Bör en ny upphovsrättslag införas?

SLFF och LISAB hänvisar inledningsvis till sitt remissyttrande på SOU 2010:24 ”Avtalad upphovsrätt”, se bilaga 1, innebärande att slutbetänkandet SOU 2011:32 inte kan tillstyrkas i sin helhet.

Dock välkomnar vi slutbetänkandet i den del som innebär utbyggnad av den så kallade avtalslicensordningen. Men för att denna ordning ska kunna fungera på ett bra och balanserat sätt krävs även att den enskilda kulturskaparen givits möjlighet att träffa avtal med skäliga villkor. Villkor som ger uphovsmannen inflytande över hur dennes verk används.

Genom bland annat vårt medlemskap i KLYS/Copyswede har vi tillsammans med övriga upphovsmannaorganisationer och närstående utövande organisationer drivit frågan om vikten och vidden av att stärka upphovsmannen och den utövande konstnären som avtalsslutande part för att skapa en balans på den upphovsrättsliga avtalsmarknaden.

Redan i samband med att vi lämnade yttrande över det så kallade infosoc-direktivet-2001/29/EG, m. m., DS 2003:35, framförde vi vår tillfredsställelse över att justitieministern i skrivelse av den 4 december 2001 framfört som sin avsikt att återkomma med förslag till frågorna i 3 kap. URL om upphovsrättens övergång så snart infosoc-direktivet genomförts i svensk upphovsrättslagstiftning. Det är mycket viktigt att vår svenska upphovsrättslagstiftning håller jämna steg med den tekniska utvecklingen och därmed bibehåller sin skydds- och rättighetslagstiftning så att upphovsmännen och de konstnärliga yrkesutövarna kan känna sig säkra då de ingår avtal om sina rättigheter.

3 kap. URL

Utredningsdirektivet var bland annat att modernisera bestämmelserna i tredje kapitlet i upphovsrättslagen (URL) så att varaktiga och flexibla lagregler för författare och andra upphovsmän skapas. Det skulle även utredas om upphovsmännens ställning som avtalsslutande part behövde förstärkas. På bägge dessa punkter anser vi att utredaren misslyckats. Analysen räcker inte till.

Kommittédirektivet gav tydliga riktlinjer för en grundlig utredning om en modernisering av bestämmelserna i 3 kap. URL. Utredaren har också haft underlag att tillgå från upphovsmannasidan. Trots detta förbigås i utredningen den tekniska utveckling som i dagsläget till exempel för med sig att förläggare genom att trycka mindre upplagor kontinuerligt flyttar fram avtalens varaktighet. Detta drabbar upphovsmän och särskilt läromedelsförfattare som därmed sitter fast i livslånga avtal mot deras vilja.

SLFF och LISAB hade stora förhoppningar om att upphovsmannens ställning skulle stärkas i utredarens förslag bland annat genom att tvingande regler, som inte kan förhandlas bort, skulle införas i lagen. Dessutom hade vi hoppats på att någon form av lagstadgad förhandlingsrätt för upphovsmannaorganisationerna skulle införas.

Behovet har också varit stort av en särskild bestämmelse om rätt till jämkning av oskäligen avtalsvillkor på upphovsrättsområdet för upphovsmannen, den typiskt sett svagare parten i avtalsförhållandet.

Inga av dessa viktiga efterfrågade förändringar återfinns i förslaget. En ljusglimt, om än liten, i förslaget är att bestämmelsen om redovisning till upphovsmännen föreslås bli tvingande, vilket innebär att bestämmelsen om avräkning och kontroll av till exempel en boks försäljning i en framtid inte går att avtala bort.

Vi har länge kämpat för att få till stånd förändringar i URL för att stärka upphovsmännens rättsliga ställning i avtalsförhållanden. Lagförändringar är en nödvändighet för att få bukt med den obalans som råder på den upphovsrättsliga avtalsmarknaden. Tyvärr uppnår inte SOU 2010:24, ej heller SOU 2011:32, det vi eftersöker.

I slutbetänkandet återfinns fortsatt det oroväckande lagförslaget om att införa en presumtion till fördel för arbetsgivaren angående upphovsrätt. Ett förslag som förkastats i både Danmark och Finland men som nu föreslås i den svenska upphovsrättslagen. Att införa presumtionsregler till fördel för arbetsgivaren i URL är ett främmande element som inte hör hemma i upphovsrättslagen, och är ett tydligt avsteg från den grundläggande upphovsrättsliga principen om att det är upphovsmannen - den fysiska personen som skapat verket. Många viktiga remissinstanser har tillsammans med SLFF och LISAB redan avstyrkt detta förslag i samband med SOU 2010:24 "Avtalad upphovsrätt". Vi tillsammans med dessa organisationer avstyrker förslaget även i slutbetänkandet SOU 2011:32.

Avtalslicensbestämmelserna

När det gäller förslagen angående de nya avtalslicensordningarna anser vi att utredaren lyckats bättre och här finns åtskilligt positivt att säga och att tillstyrka. Dock är det viktigt att återigen påtala att en förstärkning av upphovsmannens avtalsrättsliga ställning i 3 kap. URL med upphovsmannens ensamrätt i fokus är en förutsättning för att avtalslicensordningar överhuvudtaget ska kunna fungera på ett tillfredställande sätt.

Sammanfattning av SLFFs och LISABs remissyttrande

De nya föreslagna förändringarna i 3 kap. URL innebär inte den förstärkning för upphovsmän och konstnärliga utövare som hade behövts i lagtext. De innefattar inte heller den modernisering som eftersökts och som ingick i uppdraget, och som till exempel genom anpassning till modern tryckteknik skulle medfört en bättre balans på avtalsmarknaden. SLFF/LISAB bedömer att de nya förslagen i 3 kap. snarare innebär en försämring för upphovsmän i allmänhet och oss läromedelsförfattare i synnerhet.

SLFF/LISAB vill i stället hänvisa till de förslag på förbättringar, som både före och under utredningen, lämnats in och arbetats fram tillsammans med KLYS. Vi hänvisar också till de remissyttrandena på SOU 2010:24 "Avtalad upphovsrätt" och SOU 2011:32 "En ny upphovsrättslag" som lämnats in av KLYS/Copyswede i vilka vi varit delaktiga och ställer oss bakom.

De nya föreslagna förändringarna angående avtalslicensordningar är positiva och mycket kan tillstyrkas. Men för att dessa avtalslicenser ska fungera i praktiken krävs en rejäl förstärkning av skyddsreglerna i 3 kap, vilket utgör en förutsättning för tillstyrkandet.

SLFF/LISAB menar att särskilt den del av utredningen som rör 3 kap. URL måste utredas på nytt, och då av en allsidigt sammansatt utredning.

En god prognos är att de flesta remissyttrandena från producent- och förlagshåll kommer att vara i huvudsak positiva till utredarens "status-quo"-förslag beträffande 3 kap. URL, medan remissyttranden från många upphovsmannaorganisationer och närstående utövarorganisationer kommer att vara starkt kritiska. Det kan ju ses som en indikation på den brist på balans som föreligger i den nuvarande lagstiftningen – och ett starkt argument till varför den måste ändras.

För

Sveriges Läromedelsförfattares Förbund och Läromedelsförfattarna i Sverige AB

Jöran Enqvist
Ordförande

Jenny Lundström
Förbundsdirektör/VD